

Aantal startende ondernemingen stagneert nog altijd

Naar aanleiding van de Vlaamse Startersdag van 22 april 2004 publiceerde UNIZO, de Unie van Zelfstandige Ondernemers, voor het eerst de Startersatlas. De atlas geeft behalve de evolutie van het aantal starters in de periode 1994 tot april 2004, ook een overzicht van het aantal startende ondernemingen per gewest, per provincie, volgens juridische vorm en per sector. In een tweede deel wordt de overlevingsgraad van de startende ondernemingen bestudeerd.¹

Met de Startersatlas wil UNIZO de kwaliteit van de startersstatistieken verbeteren. Dat is noodzakelijk voor een goed economisch beleid gericht op (startende) ondernemers. De tot nu toe gehanteerde cijfers verschillen te sterk naargelang de bron en naargelang het al dan niet in aanmerking nemen van bijvoorbeeld niet-BTW-plichtigen of bepaalde vennootschapvormen.

Werkwijze

Voor de samenstelling van de Startersatlas is samengewerkt met Coface Euro DB. Er werd daartoe een analyse gemaakt uit de gegevens van de Kruispuntbank voor Ondernemingen (KBO), aangevuld met gegevens uit een verscheidenheid aan andere officiële bronnen zoals BTW-gegevens, het Belgisch Staatsblad, de RSZ, ... Daarbij werd een aantal keuzes gemaakt.

Reële startdatum in plaats van administratieve datum

Zo werd ervoor geopteerd voor de zelfstandigen zonder vennootschap of eenmanszaken de effec-

tieve startdatum als referentiedatum te gebruiken. Een onderneming die zich in december inschrijft in de KBO omdat ze in januari wil starten kan ofwel in december ofwel in januari opgenomen worden in de statistiek. De onderneming uit dit voorbeeld wordt in de studie in januari meegeteld in de statistiek.

Voor de vennootschappen wordt als startdatum de datum van eerste inschrijving in de KBO genomen. Dit is in principe de datum van neerlegging van de akten bij de griffie van de Handelsrechtbank.

Relevante juridische vormen

Bovendien werden in de analyse enkel de eenmanszaken en de vennootschappen meegeteld. Vzw's, buitenlandse vennootschappen (532 opgestart in 2003), verenigingen van mede-eigenaars (581 in 2003), Europese Economische Samenwerkingsverbanden in diverse vormen (20-tal op jaarbasis) en publiekrechtelijke vennootschappen werden bijgevolg niet opgenomen.

Invloed van de Kruispuntbank en andere vernieuwingen

De opstart sinds 1 juli 2003 van de Kruispuntbank Ondernemingen had ook een invloed op de startersstatistieken. Dit is met name het geval voor de burgerlijke vennootschappen (BV). Het grootste deel van deze vennootschappen (meestal vrije be-

roepen) waren tot nu toe niet opgenomen in de statistieken. Sinds de verplichte inschrijving ervan in de KBO via de ondernemingsloketten doen ze op een kunstmatige manier het aantal starters stijgen in 2003. Zonder de BV's daalt het aantal starters in 2003 in vergelijking met 2002.

Profiel van de startende onderneming

startende ondernemingen stijgt weer.
Alhoewel...

In 2003 werden in België 47 241 ondernemingen opgestart. Dat komt neer op een stijging van 1,06 % ten opzichte van 2002. Dat is de eerste lichte stijging sinds 2000. In 2001 en 2002 daalde het aantal nieuw opgezette bedrijven nog met respectievelijk 1,98 en 2,65%. Maar zoals eerder vermeld is er eigenlijk van een stijging geen sprake omdat in de cijfers voor 2003 ook de burgerlijke vennootschappen opgenomen zijn. De toename van de burgerlijke vennootschappen is groter dan de toename van het totale aantal starters in 2003.

Het aantal starters blijft in vergelijking met de vorige tien jaar nog altijd aan de lage kant. In vergelijking met het recordjaar 1996 zetten in 2003 ruim 10 000 minder ondernemers een bedrijf op. In het midden van de jaren negentig bleek de sterke groei van het aantal starters gekoppeld aan de zeer hoge werkloosheidscijfers in die periode. Zo nam het aantal startende horeca-ondernemingen in die periode sterk toe. De invoering van de vestigingswet in 1999, die het bewijzen van beroepsbekwaamheid voor kandidaat-ondernemers verplicht

maakte, heeft duidelijk ook een effect gehad. Zo daalde het aantal starters in de horeca dat jaar met meer dan 1/3. De daling van het aantal starters had voorts te maken met een daling van de werkloosheid. In Nederland leidde de afschaffing van vestigingswetten de eerste volgende twee jaar tot een record aantal starters. Die spectaculaire stijgingen werden echter in de volgende jaren gevolgd door even spectaculaire dalingen en een veel groter aantal faillissementen. Verder in dit artikel, onder paragraaf 3 'Starters 10 jaar later' zal blijken dat de overlevingsgraad van de startende bedrijven in ons land tijdens die periode toenam.

Vlaanderen blijft zwaartepunt

De stijging van het aantal nieuwe ondernemingen in 2003 is te danken aan Vlaanderen en Wallonië.

In Vlaanderen steeg het aantal startende ondernemingen met 1,01%, in Wallonië met 1,94%. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd een daling genoteerd met 1,47%.

Het zwaartepunt van de starters ligt in Vlaanderen. Er werden in 2003 in Vlaanderen 27 864 startende bedrijven opgestart, tegenover 13 031 in Wallonië en 6 252 in Brussel. In vergelijking met tien jaar geleden lag het aantal starters in 2003 in Brussel 4,39% hoger en in Vlaanderen 2,48% lager. In Wallonië was er in tien jaar tijd een daling met 4,53%. In 2003 nam Vlaanderen 59,10% van het totaal aantal starters voor zijn rekening, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest haalde een aandeel van 13,26% en Wallonië 27,64%. In vergelijking met tien jaar gele-

Tabel 1.

Evolutie startende ondernemers per gewest.

Aanvangsjaar	Vlaanderen	Brussel	Wallonië	NT*	Eindtotaal
1994	28 574	5 989	13 650	26	48 239
2002	27 586	6 345	12 783	31	46 745
2003	27 864	6 252	13 031	94	47 241
1994-2003	-2,48%	+4,39%	-4,53%		
2002-2003	+1,01%	+1,94%	-1,47%		

* Niet toegewezen.

Bron: Coface Euro DB – UNIZO.

den groeit het Brussels aandeel evenwel ten koste van Vlaanderen en Wallonië. In verhouding met de bevolking blijkt Brussel de meest 'ondernemende' regio. Per duizend inwoners, werden gemiddeld in België 4,6 starters genoteerd. In Vlaanderen was dit 4,6, in Wallonië 3,9 en in Brussel 6,3.

Provincie Antwerpen koploper in Vlaanderen

Van de Vlaamse provincies is Antwerpen koploper voor het aantal starters. Deze provincie was in 2003 goed voor 28,75% van het aantal nieuwe ondernemingen in Vlaanderen. De provincie Oost-Vlaanderen volgt met 22,63%, West-Vlaanderen haalt 19,28%, Vlaams-Brabant 16,06% en Limburg 13,29%. Ook in verhouding met de bevolking blijft Antwerpen de sterkste Vlaamse startersprovincie. Toch blijkt de score voor de provincie Antwerpen de laagste sinds 10 jaar. De eerste Waalse starterprovincie is Henegouwen, met een aandeel van 9,09%. Daarna volgen Luik (8,19%), Waals-Brabant (4,12%), Namen (4,02%) en Luxemburg (2,22%).

Op 1 000 inwoners werden er in 2003 5,41 nieuwe ondernemingen gecreëerd in Waals-Brabant. Dat is na Brussel (6,27) het hoogste cijfer van het hele land. In de Vlaamse regio's waren de Antwerpenaren in 2003 de meest dynamische. Per duizend Antwerpenaren, werden er 4,81 startende ondernemers genoteerd. Daarop volgden de West-Vlamingen met 4,74 nieuwe bedrijven per duizend inwoners, de Oost-Vlamingen en de Limburgers (respectievelijk 4,61 en 4,60 starters op 1 000 inwoners) en de inwoners van Vlaams-Brabant (4,35). Pas dan kwamen de andere Waalse provincies.

2003 ziet weer stijging van zelfstandigen zonder vennootschap

Van de 47 241 startende ondernemingen in België in 2003, waren 54,27% zelfstandige ondernemingen zonder vennootschapsvorm. De bedrijven die als BVBA van start gingen, waren goed voor 33,01% van het totaal, de NV's voor 5,44%.

De jongste drie jaar loopt het aantal startende vennootschappen terug. Het aantal lag in 2003 4,38% lager dan in 1999. Toch daalde het aandeel van de zelfstandige starters zonder vennootschap in tien

jaar tijd van 60,12% naar 54,27%. Ook het aandeel van de NV's liep in die periode sterk terug. In 2003 was hun aandeel goed voor 5,44% van de starters. In 1994 vertegenwoordigden de NV's nog 12,89% van het aantal nieuwkomers. Het aandeel van de BVBA's bij de starters groeide evenwel van 23,19% in 1994 naar 33,01 in 2003.

Diensten aan bedrijven voorop

Wat het startersprofiel volgens sector betreft, moest de Startersatlas zich om praktische redenen voor de sector 'diensten aan bedrijven' beperken tot de evolutie tot en met 2002. De stijging van het aantal starters in de sector 'diensten aan bedrijven' valt daarbij op. Het aandeel van deze sector steeg in die periode van 9,16% naar 15,72% en staat daarmee op de eerste plaats. De kleinhandel staat bij de starters op de tweede plaats. Er werden 6 023 nieuwe ondernemingen in de sector kleinhandel opgestart, tegenover 6 084 in 2002. De bouwsector staat op de derde plaats. In 1994 startten in de sector 6 417 bedrijven, tegenover 4 666 in 2003. Dat komt overeen met een daling van het aandeel van 13,30% naar 9,88. De horeca was in 2003 goed voor 4 195 nieuwe ondernemingen en een aandeel van 8,88%. Met een aandeel 10,91% bereikte deze sector in 1997 zijn hoogtepunt om nadien te dalen. Ook de sector 'groothandel' zag zijn aandeel dalen, in 2003 nog goed voor 1 673 nieuwe ondernemingen en een aandeel van 3,54%. In 1994 was dat aandeel nog 8,03%.

Ook hier zijn er verschillen tussen de regio's. 'Diensten aan bedrijven' liggen in Vlaanderen met 16,10% van de starters voorop, gevolgd door de kleinhandel (12,62%). In Wallonië staat bij de starters de kleinhandel op de eerste plaats met 16,10%, gevolgd door de 'diensten aan bedrijven' (12,62%). In Brussel zijn de 'diensten aan bedrijven' de eerste starterssector met 20,38% gevolgd door de kleinhandel (12,26%).

Starters 10 jaar later

Twee op drie starters zijn nog actief na vijf jaar

In een tweede deel evalueert de Startersatlas de overlevingskansen van de starters. Van de onder-

Tabel 2.

Procentueel aandeel van de startende ondernemingen per sector voor Vlaanderen (1994-2003).

Sector/aanvangsjaar	1994	2002	2003
	%	%	%
Bank en krediet	0,76	1,72	1,22
Boekhouding en belasting	2,02	1,28	1,21
Bouw	14,07	10,70	10,16
Culturele diensten	2,50	3,45	3,32
Energie-metaalwinning	0,47	0,27	0,27
Exploitatie onroerende goederen	2,48	3,43	3,06
Groothandel	8,88	4,67	3,84
Horeca	9,78	9,47	8,87
Kleinhandel	15,36	12,07	11,82
Landbouw	6,10	5,45	4,97
Overige dienst(alg)	2,46	3,57	3,86
Persoonlijke diensten	4,38	5,03	4,39
Rechtskundige diensten	0,22	0,47	0,45
Reclame	1,49	0,95	1,00
Technische adviesbureaus	2,77	3,62	3,26
Tussenpersonen handel	4,94	4,64	4,64
Vervoer en verkeer	3,26	4,05	3,30
Verwerkende industrie	5,23	4,26	4,35
Andere dienst bedrijven	8,59	16,10	13,33
Andere en onbekend	4,24	4,81	12,68
Totaal	100,00	100,00	100,00

nemingen die in 1994 in België werden opgestart, zijn er in april 2004 nog 53,59% actief. Wat betreft de bedrijven die in 1999 zijn opgezet, overleefde nog 68,82%. De cijfers tonen aan dat de clichés in verband met de startende ondernemingen niet overeen komen met de werkelijkheid. Met name het gezegde dat na vijf jaar de helft van de starters reeds is gestopt, wordt door deze cijfers tegengesproken.

Sinds de veralgemening van de vestigingseisen voor het opzetten van een eigen bedrijf in 1999 blijkt het aantal starters in bepaalde sectoren weliswaar te zijn gedaald, maar blijken de overlevingskansen van de gestarte bedrijven evenwel groter. Door de vestigingseisen inzake vorming en opleiding worden de ondernemingen sterker.

Bijna een op tien starters is tien jaar later gestopt als gevolg van een faillissement.

Bedrijven in Vlaanderen hebben beste slaagkansen

Wat betreft de overlevingskansen van de nieuwe ondernemingen is het beeld voor het decennium 1994-2003 verschillend naargelang de regio. Uit de cijfers voor de overlevingsgraad van de ondernemingen blijkt dat deze in de hele bestudeerde periode steeds de beste waren in Vlaanderen. Wallonië kwam op de tweede plaats tot 1999. Van dan af hebben de bedrijven meestal betere overlevingskansen in het Brussels Gewest. De verklaring voor de regionale verschillen moet vooral gezocht worden in de mate waarin de kandidaat-ondernemers investeren in sectoren met goede ontwikkelingskansen.

In Vlaanderen lag ook het percentage faillissementen het laagst: 9,10% voor de bedrijven gestart in 1994, 4,08% voor die gestart in 1999. In Wallonië

lag het percentage faillissementen respectievelijk op 9,44 en 4,85%, een iets hoger peil dan in Vlaanderen.

Duidelijke verschillen in overlevingsgraad per sector

De topvijf van de sectoren met de meeste slaagkansen zijn de exploitatie van onroerend goed, het bank- en kredietwezen, de landbouw, de boekhouding- en belastingkantoren en de bouw. De kleinhandel komt pas op de dertiende plaats en de horeca op de zestiende plaats inzake slaagkansen voor starters (op een totaal van 19 gedefinieerde sectoren).

Groothandel en horeca zijn de koplopers inzake faillingen, maar ook de sectoren transport en verwerkende industrie hebben het moeilijk, zo blijkt uit de cijfers. Kleinhandel en bouwsector schommelen rond het gemiddelde inzake faillissementen.

Beste slaagkansen tussen 35 en 45 jaar

Starters tussen de 40 en 45 jaar hebben het meest succes op slagen: na vijf jaar is nog ruim 70% actief als ondernemer. Hoe jonger, hoe riskanter. Ondernemers die bij de start van hun onderneming jon-

ger dan twintig waren, zijn na vijf jaar nog in zes op de tien gevallen actief. Opvallend is dat de 45-plussers het er ook vrij goed vanaf brengen.

Vrouwelijke starters hebben het moeilijker dan mannen. 70,71% van de mannelijke starters bestaan nog na vijf jaar. Bij de vrouwen is dat maar 60%.

Starters bouwen personeelsbestand geleidelijk op

Het eerste jaar stelt bijna een op tien starters personeel tewerk. Na twee jaar doet een op vijf starters dat. De analyse van het aantal mensen dat de startende onderneming in de loop van de eerste tien jaar tewerkstellen, wijst erop dat het personeelsbestand geleidelijk aan wordt opgebouwd. De tien jaar geleden gestarte bedrijven stellen samen minstens 50 000 en maximaal 100 000 mensen tewerk al naargelang het scenario.

Reflecties

Voor UNIZO is de publicatie van de Startersatlas aanleiding voor een verdere actualisering van haar Starters- en overnemersactieplan gericht op meer, maar vooral betere (startende) ondernemers. Dat moet kaderen in een globaal ondernemersvriende-

Tabel 3.

Overlevingsgraad per gewest.

Aanvangsjaar	Vlaanderen			Brussel			Wallonië			Belgie	
	A	S	% Actief	A	S	% Actief	A	S	% Actief	A	% Actief
1994	16 027	12 547	56,09	2 656	3 333	44,35	7 153	6 497	52,40	25 850	53,59
1995	18 232	14 605	55,52	3 036	3 696	45,10	7 941	7 501	51,42	29 232	53,10
1996	18 543	15 701	54,15	3 111	4 244	42,30	7 916	8 438	48,40	29 587	51,03
1997	18 452	14 190	56,53	3 588	4 039	47,04	8 153	7 920	50,72	30 207	53,59
1998	20 630	12 751	61,80	4 147	3 518	54,10	9 116	7 091	56,25	33 909	59,20
1999	20 006	7 963	71,53	4 163	2 322	64,19	8 602	4 561	65,35	32 791	68,82
2000	22 028	6 580	77,00	5 073	1 982	71,91	9 447	3 847	71,06	36 566	74,65
2002	24 717	2 869	89,60	5 580	765	87,94	11 084	1 699	86,71	41 409	88,58
2003	27 053	811	97,09	6 025	227	96,37	12 454	577	95,57	45 624	96,58

A = Actief op 08/04/04, S = Stopzetting.

Bron: Coface Euro DB – UNIZO.

lijker klimaat. Het actieplan doet voorstellen voor minder administratieve rompslomp, een betere sociale zekerheid voor zelfstandigen, een betere financiering, de versnelde en ruimere invoering van starterspremies en adviescheques en een startersbeleid gericht op jong en oud. UNIZO wil onder meer de afschaffing van de registratierechten voor het oprichten van een vennootschap, de snelle introductie van de 'vriendenlening' waarbij familie, vrienden en kennissen fiscaalvriendelijk en met overheidswaarborg kunnen lenen aan starters en jonge ondernemers, een snelle inwerkingtreding van een nieuwe waarborgregeling en de Arkimedeslening, het opnemen van het 'vak' ondernemingszin in de eindtermen van het schooljaar 2005-2006, ook de 45-plussers bewust maken van de mogelijkheden van het zelfstandig ondernemen onder meer via de VDAB-screening op 'zelfstandige' vaardighe-

den. UNIZO wil ook meer aandacht voor het overnemen van een bestaande onderneming als volwaardig alternatief voor het starten.

Hilde Van Damme
UNIZO

Noot

1. Het volledige onderzoek staat beschreven in de UNIZO Startersatlas een uitgave van UNIZO in samenwerking met Coface EuroDB te verkrijgen bij: UNIZO Startersservice, Spastraat 8, 1000 Brussel, 02/238.05.92, marinka.debaere@unizo.be. Prijs: 19 EUR, verzendingskosten inbegrepen.